

Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput III. Etiam potu jejunium olim violabatur. An etiam hodie?
controvertitur. Saltem indistinctè verum non est effatum istud: Liquidum
non frangit jejunium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

jejunii violatur præceptum. Quemadmodum etiam ex eo quod Ecclesia Sacerdotibus prohibet celebrare plusquam semel quolibet die, & fidelibus prohibet esum carnum in die jejunii, sicut & ingressum in septa Monialium, Sacerdotes toties peccant, quoties plusquam semel celebrant, & fideles non solum peccant primâ vice quâ carnes manducant, septaque illa ingrediuntur, sed & toties quoties.

32 Nec valet, si dicas esse disparitatem, quod in omnibus exemplis istis, post primam violationem adhuc servari possit forma præcepti; secus in casu nostro. Quia nec in exemplis illis servari potest perfectè. Quamvis ergo forma præcepti servari non possit perfectè, eâ die quâ violatum est, servari tamen potest secundum aliquid, abstinendo scilicet ab aliis refectionibus, quæ etiam prohibita sunt jejunii præcepto, quo post primam refectionem prohibetur altera. Quæ prohibitio toties violatur, quoties altera sumitur.

33 Et confirmatur, quia ex opposita sententia sequeretur 1°. eum qui secundam inadvertenter sumpsit refectionem, non peccare, postmodum advertenter sumendo tertiam. Quod admitti non potest, licet admittant Bonacina, Diana, Leander & Pasqualigus, ob rationem proximè allatam, quod utique talis eo die non possit amplius servare formam jejunii, utpote destructam per secundam refectionem, licet inculpatam ob inadvertentiam. Ita illi consequenter quidem ad principia sua, sed ex dictis non solida. Et ideo talem per tertiam refectionem peccare fatentur Lessius, Gordonus, Filiutius, Sancius, Pellizarius, &c.

34 Sequeretur 2°. eum qui horâ undecimâ matutinâ, nondum habens vigesimum primum ætatis annum completum, prandium sumpsit, etiam si meridiem annum illum complevisset, non teneri eo die jejunare, sed posse vesperi cœnare. Quod à vero deviare monstratur à simili: nam qui alieno in territorio, ubi jejunium non erat, pransus est, eo die reversus ad proprium, in quo est jejunium, in eo tenetur reliquo die jejunare, nec ibi potest cœnare. Ergo similiter, &c. Quemadmodum enim alieno in territorio prandisse, obstat ne cœnes in territorio proprio; sic prandisse ante ætatem obligantem ad jejunium, obstat ne eo die cœnes, si eo die ante cœnam in ætate obligante fueris.

35 Abjicienda est igitur opinio Escobarî tr. 1. exam. 13. c. 3. n. 38. dicentis: *Siquis ætatem 21. annorum horâ post mediam noctem primâ compleverit, non tenetur eo die jejunare. Quia præceptum totum diem respicit.* Quia totum diem non respicit indivisibiliter, sed divisibiliter, ita ut unamquamque diei partem respiciat independenter ab altera; sicut unumquodque ex tribus ad jejunium requisitis respicit independenter ab altero.

36 Ad nonam quæstionem Lessius, Bonacina, Vidal, Leander, & plerique alii putant id solum esse veniale. Sed prorsus dicendum cum
Tom. II.

Sylvio esse mortale. Ob ea quæ dixi n. 13. 14. & 15.

Ad decimam Tamburinus l. 4. c. 7. §. 6. n. 37. id ipsis existimat licitum. Sed pro certo tenendum est, quod sicut peccant mortaliter cibos vetitos scienter ministrando ad jejunium obstrictis; ita & cœnam præbendo iisdem bene pransis. Quia haud dubie mortale peccatum est scienter cooperari peccato mortali alterius. Hoc autem ipsi faciunt; & quamvis causa non sint peccati ipsorum, quoad initium pravæ voluntatis; cooperatores tamen sunt actûs, quo prava illa voluntas executioni mandatur. Tamen ergo hospites illi carnes, vel cœnam peccant, ipsi ministrare cauponarii non debent, etiam si hospitium ipsis propterea forent deserturi. Si tamen viri honesti, de quibus dubium est, an lege jejunii teneantur, cœnam peterent, cauponès dubium illud meliorem in partem interpretantes; arbitrari possent ipsos non teneri, ideoque cœnam ipsis possent ministrare, nisi vehemens ratio contrarium suaderet. Videri potest Concilium Mediolanense V. in quo, & cum quo S. Carolus Borromæus tit. de his quæ ad diés festos, & sacra tempora pertinent, vetat, ne cauponès hospitibus, peregrinis, viatoribusque vetitos in Quadragesima cibos apponant; vel alio loco paratos, in mensa apponi patiantur, sub pœnis contra Quadragesimæ violatores sancitis. Videantur etiam quæ dixi l. 4. c. 51. in fine.

CAPUT III.

Etiam potu jejunium olim violabatur. An etiam hodie? controvertitur. Saltem indistinctè verum non est. Effatum istud: Liquidum non frangit jejunium.

38 Quid potu jejunium olim violaretur, Natalis Alexander regulâ 14. probat ex testimoniis exemplisque Sanctorum, præterquam enim quod Esdras jejunans panem non comedit; & aquam non bibit, Esdræ 1. c. 10. eò quod utique ad concupiscentias carnis reprimendas jejunium assumitur, ad eumque finem non solum serviat tolerantia famis, sed & tolerantia sitis. Unde & jejunium Ninivitis indictum abstinentiam panis pariter & aquæ comprehendit: *Hominet & jumenta non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant.*

39 Ista exempla secuti veteres Patres, non solum à cibo, sed & à potu diebus jejunii abstinentium censuerunt; & ideo Gregorius Nyssenus orat. in princip. jejun. *Amarum (inquit) est jejunium, sed dulcis Paradisus. Molestus est sitis, sed propè est fons, ex quo qui biberit, non sicut in æternum.*

40 Propterea etiam S. Fructuosus, Episc. Tarraconensis & Martyr, cum ad supplicium duceretur, oblatum potum recusavit, quia jejunii dies erat, & nondum advenerat hora nona, prout S. Prudentius refert hymno 6. Peristephanon:

*Jejunamus, ais, recusò potum,
Nondum nona diem respicit hora;
Nunquam convulabo ju dicatum.*
h h

- 41 Sylvanus Abbas, ut Rufinus refert l. 3. de vit. Patr. c. 46. discipulum sitientem, & aquam bibere volentem prohibuit, eò quòd esset jejunii dies. Similiter Author sermonis quadragesimi de jejunii & eleemosynis, inter opera S. Ambrosii, his verbis refellit excusationem aientium astricto se tempore jejunare non posse, eò quòd sitim ferre non possent: *Dic mihi, o delicatae Christiane, qui estum solis jejunando ferre non potes, nunquid estus, quem sustentaturus es, torreniur est gebenna?*
- 42 Imò olim toto Quadragesimali tempore interdixit erat potus vini, ut docet Author libri de vita contemplativa, significatque Augustinus ferm. 205, aliàs 68. de divers. & ferm. 210, aliàs de divers. 74. Sicut & Cyrillus Hierosolym. Catech. 4. & testatur Clemens Rom. l. 5. Const. Apost. dicens: *Abstinetis his diebus à vino & carne.*
- 43 Verùm hunc rigorem moderna Ecclesiæ consuetudo mitigavit. Et vini utum permittit, nec prohibet potum necessarium ad sitim sedandam, extra horam refectionis, uti S. Thomas docet lect. 4. in cap. 2. epist. 1. ad Corinth. in 4. dist. 15. q. 3. a. 4. & 2. 2. q. 147. a. 6. ad 2. ubi sic: *Jejunium Ecclesia non solvitur, nisi per ea que Ecclesia interdicare intendit; non autem intendit Ecclesia interdicare sumptionem potus, qui magis sumitur ad alterationem corporis sedandam, & digestionem ciborum assumptorum, quam ad nutritionem, licet aliquo modo nutriat. Et ideo licet jejunantibus pluries bibere.*
- 44 *Nec tamen hinc inferendum est, jejunium nunquam solvi per potum (ait Sylvius ad sextum illum articulum) imò solvitur, dum in magna quantitate sumitur potus valde nutritivus, ut cerevisia crassa, multumque substantiosa, vinum saccharo, vel aliis aromantibus conditum, &c. Quod etiam docent Reginaldus, Thomas Hurtadus, Bertrandus Loth, &c. si utique sumptio illa fiat extra refectionis horam. Nec certè S. Thomas asserit amplius permittum, quam quòd extra refectionem, absque violatione jejunii, sumi possit aliquis potus ad alterationem corporis sedandam, ad digestionem ciborum (ut scilicet in stomacho non comburantur, prout alibi dicit) non ad nutritionem, nec in fraudem jejunii. Siquidem in 4. dist. 15. q. 3. a. 4. Qui potus (inquit) extra horam unica comestione.... propter hoc statutum Ecclesia non frangit, nisi fraudem faciat. Similiter citatà q. 147. a. 6. ad 3. postquam dixit quòd electuaria aliquo modo nutriant, sicut ad 2. dixerat de potu; quia tamen (inquit) principaliter non assumuntur ad nutritionem (sicut nec potus) sed ad digestionem ciborum, non solvunt jejunium, sicut nec aliarum medicinarum assumptio, nisi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate assumat per modum cibi, id est nutriendi gratiã. Cum ergo pariformiter de potu loquatur, ac de sumptione electuaria, sicut censet ab eo jejunium violari, qui in fraudem jejunii*
- electuaria sumit in magna quantitate, ad corpus nutriendum; idem procul dubio censet de sumptione potus.
- Igitur asserere cum Tamburino l. 4. c. 5. §. 2. quòd probabile est licere, intra diem jejunii, bibere vinum, mustum, cerevisiam, aquas ex herbis, vel ex eodem vino distillatas, etiam de mane, etiam ob solam delectationem, etiam multoties in die, etiam in fraudem jejunii, damnandus error est, ut rectè Natalis Alexander loco citato. Similiter error est asserere cum Escobar tr. 1. exam. 13. n. 75. quòd vinum, etiam in magna quantitate, extra refectionis horam, assumi potest in die jejunii, etiam hypocritas. Numquid bellè jejunat, qui sic jejunat? *Jejunium* (inquit S. Doctor q. 47. a. 1.) *assumitur principaliter ad tria: 1. quidem ad concupiscentias carnis reprimendas.... 2. .... ad hoc quòd mens liberius elevetur ad subtilia contemplanda, Deum scilicet, & divina. 3. ad satisfaciendum pro peccatis. Unde dicitur Joël 2. "Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu." Et hinc a. 3. concludit, quòd unusquisque ex naturali ratione tenetur tantum jejunii uti, quantum sibi necessarium est ad prædicta. Et ideo jejunium in communi cadit sub præcepto legis naturalis; sed determinatio temporis, & modi jejunandi, secundum convenientiam & utilitatem populi Christiani, cadit sub præcepto juris positivi, &c. Et ad 2. Præcepta que per modum communis statuti proponuntur.... obligant omnes... secundum quod requirunt ad finem, quem Legislator intendit. Cujus... statutum.... si aliquis hoc modo transgrediat, ut impediatur finis quem intendit, peccat mortaliter talis transgressor. Si autem ex aliqua rationabili causa quis statutum non servet.... talis transgressio non constituit peccatum mortale. Quis autem non videt per sumptionem vini, cerevisie, hypocritas, &c. in magna quantitate, extra refectionis horam, præsertim ob solam voluptatem, &c. impedi finem illos, ob quos S. Thomas asserit institutum esse jejunium, unicuique necessarium necessitate præcepti naturalis, quantum sibi necessarium est ad eosdem fines? Unusquisque ergo (juxta S. Doctorem) eo modo, jure naturali, jejunare tenetur, quo ad fines illos sibi necessarium est. Quod profectò non fit modo illo Tamburiniano, nec Escobariano. Quemadmodum verò mandatum, quo Rex pugnare præcipit pro interceptione civitatis, obligat ad eo modo pugnandum, qui necessarius est ad illum finem; sic dum lex naturæ, vel Ecclesiæ præcipit jejunare pro assequendis finibus prædictis, obligat ad eo modo jejunandum, qui necessarius est ad fines illos assequendos.*
- Effatum proinde illud, *liquidum non frangit jejunium*, ratione & autoritate tam Ecclesiæ, quam S. Thomæ destituitur, nisi intelligatur ut supra n. 44. dictum est, illudque, aliter intellectum, fallum esse, Antiquis igno-

tum, ab Ecclesiae doctrina & mente alienum, non sine ratione asserit Natalis Alexander.

47 Enimvero male intellectum, januam aperuit, non solum laxitati illi Tamburiniæ & Escobarianæ, sed & pluribus aliis, v.g. quâ Thomas Hurtadus, & ipsam referens Tamburinus n. 3. censent sine fractione jejunii manè sumi posse potum choco-
lata, etiam ad nutrimentum, & famem sedandam, inquit Filiutius & Fagundes apud Dianam p. 1. tr. 9. resol. 23. Sed utrumque improbable esse judicat noster Lezana Consulto 48. n. 88. & seqq.

48 Item, eum qui sapius bibit, toties quoties fumere posse aliquid cibi, ne potus noceat. Pro qua opinione Leander de jejuniis q. 10. citat, sequiturque 24. Casuistas, quos inter Bonacina permittit toties quoties fumere duas ficos. Diana quinque vel sex amygdalas saccharo confectas. Ledesma duodecim confectos, vulgò *confites*. Pasqualigus quamlibet quantitatem infra unciam. Sed ex opinionibus illis sequeretur, quòd si qui in die jejunii *sepius modicum quid comedit, est notabilem quantitatem in sine comederit, non frangit jejunium*. Quia scilicet non sumit per modum cibi, sed per modum remediū, ne potus noceat. At istud est frivolum. Non enim bibat, tunc potus non nocebit. Unde propositionem Alexander VII. merito damnavit proposit. 29.

CAPUT IV.

Nonnullæ aliæ Casuistarum opiniones consutatæ.

49 Imprimis probanda non est opinio Filiutii, Bos-
lii, Pasqualigi, Vidal, & aliorum, existiman-
tium non frangi jejunium, si poma, pira, & simi-
lia sumantur ad sedandam sitim. Quia sumuntur
(inquit) per modum potūs. Idem de malis ci-
tricis dicit Pasqualigus decif. 135. Et de uvis re-
centibus decif. 136. Ita etiam Vidal n. 155. Sed
ideò probandi non sunt: quia similia fumere, re-
vera est comedere, non bibere, ut communis est
hominum sensus.

50 Deinde probandum non est, quòd iidem Pas-
qualigus & Vidal bene valentibus & robustis licit-
am asserunt sumptionem electuariorum, conser-
væ, & similibus, ad conservandam (inquit) bon-
nam corporis constitutionem. Nec enim sanctus
Thomas, & Doctores graviores id permittunt, ni-
si per modum medicinæ. Quod autem sumitur
per modum medicinæ, supponit indispositionem,
vel quæ sit de facto, vel quæ aliquo de proximo
timeatur.

51 Hinc etiam bene valentibus & robustis non licet
manè modicum fumere jentaculum, sed solis
debilibus, quibus id necessarium judicant Medici.
Nec enim id licitum, nisi per modum medicinæ.

52 Servitores tamen & Lectores mensæ, diebus je-
juniorum, licet sumunt aliquid, antequam ser-
viant, vel legant, idque ipsi Doctores communi-
ter permittunt. Sive quia id obtinuit piorum con-
suetudo; sive quia tunc censentur cum aliis inci-
pere prandium, licet deinde illud per tempus non
longum interrumpant, ad satisfaciendum suo mu-
neri. Quæ interruptio communi æstimatione du-
plicem non constituit refecionem.

53 Tertio, Paludanus, Richardus, Joannes de la
Cruz, Rodriguez, Azorius, Leander à SS. Sacra-
mento, &c. merito improbandam opinionem Medi-
næ, Bonacina, Sanchezii, Filiutii, Reginaldi, &
aliorum, aientium, quòd jejuniis, rogatus ab ami-
co, possit, absque culpa, post prandium fumere
aliquid cibi, in quantitate excusante à mortali, ne
videatur inurbanus. Quia christiana urbanitas id
non videtur exigere; neque enim apud verè Chri-
stianos inurbanus censetur, si excuset se ratione
jejunii.

Tom. II.

Quarto, profus erronea videtur sententia Fi-
liutii, Trullench, Pasqualigi, Leandri, qui tenent,
quòd ille qui in die jejunii potest cœnare, possit
urbanitatis causâ invitare amicum (cui licitum
non est cœnare) ad cœnandum secum; etiam si
alioqui paratus non esset cœnare. Quia hoc est ad
illicitum invitare, & causam esse peccati ipsius,
ut rectè Vasquez, Bonacina, Azorius, Lessius.
Non inficior tamen invitari posse ad communio-
nem mensæ, dummodò non invitetur; nec urgeat-
ur ad cœnam. A quo tamen abstinendum; si
prævideatur abusus.

Quinto, licet præfixum non sit tempus, quòd
infumere liceat inter prandium in die jejunii.
Non licet tamen illud ad tres vel quatuor horas
protrahere; multò minus à meridie usque ad tem-
pus cœnæ. Quia hoc esset æquivalenter prandere
& cœnare. Nec id magis in Germania licitum;
quàm alibi. Unde si ista sit ibi consuetudo, staben-
da non est pro licito usu, sed pro abusu, quid-
quid dixerit Pasqualigus decif. 157.

CAPUT V.

A sanctis Patribus culpantur, & saltem jejuniis me-
ritum perdunt, qui diebus jejuniorum, varia gula
in cibis & liquoribus irritamenta exquirentes,
negotium non agunt domandæ carnis, imò
potius voluptatis.

Ita tradit S. Augustinus serm. 205. 207. 208. 46
& 210. ubi sic: Sunt quidam observatores Qua-
dragesimæ, delictosi potius quàm religiosi, exquirentes
novas suavitates, magis quàm veteres concu-
piscencias castigantes; qui copiosis, pretiosisque appa-
ratibus fructuum diverforum, quorumlibet oboliorum
varietates & saporibus superare contendunt. Vas-
sa, in quibus coctæ sunt carnes, tamquam immunda
formidant, & in sua carne ventris & gutturis
luxuriam non formidant. Jejunant, non ut solitam
temperando minuant edacitatem; sed ut immoderata
differendo angeant aviditatem. Nam ubi tem-
pus reficiendi advenit, opimis mensis tamquam
pecora præsepibus irruunt; numerosioribus ferculis
corda obrunt, ventresque distendunt. Artificiose
& peregrinis condimentorum diversitatibus gulam,
ne vel copia compescatur, irritant. Denique tan-
tum capiunt manducando, quantum digerere non
sufficiunt jejunando. Sunt etiam qui vinum ita
non bibunt, ut aliorum expressione pomorum, alios
sibi liquores, non salutis causâ, sed jucunditatis ex-
quirant. Tamquam non sit Quadragesima pie hu-
militatis observatio, sed novæ voluptatis occasio.
Quanto enim honestius, si stomachi infirmitas a-
quam potare non tolerat, vino usitato & modico su-
stentetur, quàm quarantur vina, quæ vindemiam
nesciunt, quæ torcularia non noverunt...? Quid
autem absurdius, quàm tempore, quo caro arctius
castiganda est, tantas carnis suavitates procurare,
ut ipsa faucium concupiscentia nolit Quadragesimam
præterire? Quid inconvenientius, quàm in diebus
humilitatis, quando pauperum victus omnibus imi-
tandus est, ita vivere, ut si toto tempore sic viva-
tur, vix possint divitum patrimonia sustinere? Ca-
vete ista, dilectissimi, cogitate quod scriptum est:
"Post concupiscentias tuas non eas." Quod sa-
luberrimum præceptum si omni tempore observan-
dum est; quanto amplius his diebus, quando ita tur-
pe est, si cupiditas nostra ad inusitatas laxetur il-
lecebras, ut merito culpetur, qui non respuerit usi-
tatas. Diebus utique poenitentiae, quibus tantò
unusquisque abstinere debet à licitis, quanto se me-
minit & illicita perpetrasse, ut Gregorius Magnus
ait homil. 20. & 34. in Evang. Et S. Eligius homil.
9. prope finem: Quia, fratres charissimi, multa
illicita commisit, debetis abstinere à licitis.

bb 2